

MATICSÁK SÁNDOR INTERJÚJA A NYELVROKONSÁGRÓL

A Népszava 2025. augusztus elseji számában jelent meg egy újságcikk, amelyben Maticsák Sándor, a Finnugor Nyelvtudományi Tanszék vezetője a tudománytalan nyelvrokonságról nyilatkozik. A cikk szerzője Czene Gábor.

https://nepszava.hu/3289353_nemelyek-szilard-meggyozodese-hogy-a-vilag-osnyelve-a-magyar-volt-a-hiveket-a-tenyeken-alapulo-valosag-sem-zavarja

*

Némelyek szilárd meggyőződése, hogy a világ ősnelve a magyar volt, a híveket a tényeken alapuló valóság sem zavarja

Széles a tárháza az áltudományos elméleteknek. Hun-magyar rokonság, szkíta vagy éppen sumér eredet is helyet kap a nézetek között. És ne feledkezzünk el a Szíriuszról sem.

– Mindaddig nincs probléma, amíg szét tudjuk választani egymástól a mítoszokat, a múltkeresés mesevilágát és az egzakt, tudományos tényeket – mondta lapunknak Maticsák Sándor nyelvész, a Debreceni Egyetem professzora, aki a közelmúltban a Magyar Tudományos Akadémián rendezett konferencián a finnugor nyelvrokonságot támadó tévtanokról tartott előadást. A témával a magyar nyelv eredetéről szóló előző könyvében is foglalkozott, és most készülő új kötetében is ezt a kérdéskört járja körül.

A téves rokonságelméletek születésének egyik leggyakoribb oka – hangsúlyozta a professzor – a nép és a nyelv kategóriájának összemosása. Holott: amikor a nyelvek rokonságáról beszélünk, a legfontosabb annak tudatosítása, hogy a nép és a nyelv nem, vagy nem szükségszerűen azonos.

Vanuatun például – ebben a mintegy 70 szigeten elhelyezkedő csendes-óceáni államban – mindössze pár százezren élnek, de 116 nyelvet beszélnek. Magyarország ellenben nyelvileg viszonylag homogén ország. Ebből fakadóan nálunk termékeny táptalaja van az „egy nép – egy nyelv” gondolatnak. Innen már csak egy ugrás a nép és a nyelv azonosítása, majd a következtetés: ha a népünk nem finnugor, a nyelvünk sem lehet az.

Az is problémát jelent, hogy a nyelv, a nép és a népnév sokszor nem fedi egymást – folytatta Maticsák Sándor. – A középkori forrásokban gyakran egybemosódnak a hunok, az avarok, a türkök és a magyarok. Az egyik bizánci feljegyzésben egy bekezdésen belül nevezik a magyarokat ungroknak és hunoknak, a következő részben türköknek.

A nyugati krónikák általában hunként kezelnek minket. A hun nyelv azonban teljesen ismeretlen, nyelvmelékei nem maradtak fenn. Az Európában hun gyűjtőnéven ismert népesség sokféle etnikumból és sokféle nyelvet beszélő népcsoportból állt össze. Nádasy Ádám: Még mindig jobb, ha egyesek nyelvi dolgokkal gyűlölködnek, mint ha mással tennék

A mai Magyarországon – jegyezte meg Maticsák Sándor – elég erős a finnugorellenesség, ami nem új keletű jelenség, de az elmúlt évtizedekben felerősödött. Már a kortársak is elutasítóan viselkedtek, amikor a XVIII. század végén először megjelent a finnugor nyelvrokonság elmélete. Később olyan neves személyiségek is az ellentáborhoz csatlakoztak,

mint Arany János, Jókai Mór vagy Vörösmarty Mihály. Sokan megvetették a „halszagú rokonságot”, nem kértek a „halzsiros atyafiakból”: ugyanis ez a rokonságkép sehogyan sem illeszkedett a dicső múlt iránti vágyhoz, amely minden nép esetében a mítoszokat táplálja.

A középkor folyamán általánosan elfogadottá vált, hogy a magyarok a hunok leszármazottai, és Attila volt az első magyar király. Ennek az eszmének sok előnye volt geopolitikai értelemben (mi nem betolakodók vagyunk) és nemzetpszichológiai szempontból egyaránt (dicső nemzettől származunk, eleink egész Európát leigázták). Pedig sem régészeti emlékek, sem hiteles történeti források nem szólnak a hunok és a magyarok közös eredete mellett. Annak ellenére sikerült a „pogány” hunokat beilleszteni a magyar tudatvilágba, hogy folyton azzal büszkélkedünk: a tatárjárás, majd a török hódítás során mi voltunk a „keresztény Európa védőbástyája”.

Napjainkban is tartja magát az a nézet, hogy a finnugor nyelvrokonságot a Habsburgok találták ki a magyarság elveszejtésére. Ennek bizonyítékául hoznak fel egy Trefort Ágostonnak tulajdonított idézetet is. Trefort Ágoston (1817–1888) országgyűlési képviselő, közoktatási és vallásügyi miniszter volt, őt tekintjük a modern magyar felsőoktatás megteremtőjének. Az ominózus idézet így szól: „Én az ország érdekeit kell nézzem, és ezért a külső tekintély szempontjából az előnyösebb finn-ugor származás princípiumát fogadom el, mert nekünk nem ázsiai, hanem európai rokonokra van szükségünk. A kormány a jövőben csakis a tudomány ama képviselőit fogja támogatni, akik a finn-ugor eredet mellett törnek lándzsát.” Valójában semmi bizonyíték nincs arra, hogy Trefort Ágoston tényleg írt vagy mondott volna ilyesmit – hívta fel a figyelmet Maticsák Sándor. – A szöveg egész egyszerűen kitaláció.

Hasonló a helyzet azzal az állítással, amely biztosra veszi: már a finnek is tudják, hogy nem vagyunk nyelvrokonok, iskoláikban nem tanítják a finnugor nyelvrokonságot. Csakhogy Fejes László nyelvész utánajárt a kérdésnek, végignézte a finn általános iskolai és gimnáziumi nyelvtan- és történelemkönyvek nagy részét. Ezek alapján azt konstataálta, hogy a finn tananyagok továbbra is korrekt módon szólnak a nyelvrokonságról.

Egy másik fantazmagória szerint az államszocializmus idején Magyarországon a tudományos meggyőződés ellenére, kizárólag csak szovjet nyomásra erőltették a finnugor elméletet. Maticsák Sándor ezzel szemben felidézte, hogy a sztálini időkben a cseremisiz értelmiséget kivégezték, 1934-ben a kommunista párt úgy döntött, hogy a cseremisiz nem finnugor nyelv. A votjácoknál párthatározat született a tankönyvek megsemmisítéséről, az észtek hazája fél évszázadig szovjet elnyomás alatt sínylődött. Ez lett volna a finnugrisztika szovjet támogatása? Vagy a jelenkori orosz elnyomás, amelynek következtében a kisebb finnugor népek anyanyelve, identitása a kihalás szélére került?

Magyar–szkíta nyelvrokonság sincs – tért át Maticsák Sándor egy másik áltudományos nézetre. Az iráni nyelvek közé tartozó szkíta emlékek rendkívül csekélyek, semmilyen alapja nincs nyelvünket velük rokonítani. Maga a rokonságesszme abból ered, hogy a magyarságot Európába való bejövetele után azonosították a keleti lovas-nomád sztyeppe népekkel, a hunokkal és a szkítákkal.

A hun, szittyá és török rokonságesszme mindegyike hordozott magában olyan mozzanatot, amely révén – ha nem is tudományos érvekkel – valamilyen mértékben megmagyarázható az adott nézet születése. A hun rokonítás háttérében az eredetmítosz, a krónikákban megrajzolt idealizált kép áll. A szittyá rokonság a keleti eredet miatt vált népszerűvé a kora újkorban. A vándorlások idején erős ótörök hatás ért minket, a hosszú együttélés nyelvi és kulturális

nyomai nagymértékben hatottak a formálódó magyarságra. A sumér eredetnek azonban eleve nem lehet semmiféle nyelvi vagy kulturális bizonyítéka – jelentette ki Maticsák Sándor –, hiszen a magyarság (vagy elődnépessége) soha nem járt Mezopotámia környékén, nyelvünket egyetlen kapocs sem köti össze a sumérral, amely i. e. 2000 táján beszélt nyelvként megszűnt létezni.

Izgalmasabb az „eltitkolt igazság”

Az áltudományos elméletek cáfolata nagyon nehéz, szinte lehetetlen – állapította meg Maticsák Sándor. A hívek ugyanis nem fogadják el a tudományos bizonyítékokat, a tényeket (hiszen azokat a hivatalos rendszer képviselői „konstruálták”, és ami hivatalos, az szerintük nem lehet igaz). Logikai-rationális alapon nem lehet meggyőzni őket. A mítosz, az „eltitkolt igazság” sokkal fontosabb és izgalmasabb számukra, mint a tényeken alapuló valóság.

Maticsák Sándor egyetemi hallgatói több felmérést is készítettek. Ezekből az derült ki, hogy jórészt azok hiszik el a finnugor nyelvrokonságot tagadó tévtanokat, akik csak az internetről tájékozódnak és fogékonyak a konteókra. Sokan nem tudják megítélni, hogy az interneten fellelhető cikkek, videók tartalma tudományosan megalapozott-e.

A professzor még nem találkozott olyasvalakivel, aki anyagi haszonszerzés reményében terjesztett volna hamis nézeteket: „amit tesznek, szilárd meggyőződésből teszik”.

A neten burjánzanak azok a témába vágó videók, amelyek nem állják ki a tudományosság próbáját. Nézettségük nem ritkán a százezres, több százezres nagyságrendet is eléri. Az egyik előadó például azzal kecsegtetett, hogy beavat a magyar „ősnyelv” és őstörténet olyan rejtelseibe, amelyekről „hallgat a tudomány”. A videó 382 ezer látogatót vonzott. A szóban forgó előadó egy szülész-nőgyógyász volt.

Jézus rokonai vagyunk, a Szíriusról jöttünk

Széles körben terjed az a téveszme is, hogy a magyar volt a világ ősnyelve. Az áltudományos nézetek szinte mindegyikének jellemvonása, hogy kiagyalóik a nyelvészeti alapfogalmakat, módszertani alapvetéseket sem ismerik.

Van, aki a magyarság őstörténetét Egyiptomba vezeti vissza, és azt tartja, hogy a magyarok „az első hiteles európaiak”, mi alkottuk meg „csodás génuszunkkal” az emberiség első magas kultúráját. Az írás is magyar találmány. Másvalaki tudni véli, hogy a magyarokra vezethetők vissza a punok, perzsák, arabok, spanyolok vagy a skandinávok. Akad olyan tanítás is, amely azt hirdeti, hogy sem Jézus, sem tanítványai nem voltak zsidók, hanem a magyarok Jézus vér szerinti rokonai.

Az egyik szerzőnek meggyőződése, hogy az első emberek – akik természetszerűleg magyarok voltak – az űrből érkeztek. Űrhajójuk Erdélyben, Gyulafehérvár térségében ért földet. Eszmetársai szerint a magyarok konkrétan a Szíriusról jöttek: mi vagyunk az úgynevezett szíriuszi kultúra letéteményesei.

Maticsák Sándor kérdésünkre elmondta, hogy – bár bizonyos körökben manapság is próbálják erőltetni a hun vagy ótörök rokonságot – a mértékadó akadémiai és egyetemi világban senki sem kérdőjelezi meg a finnugor nyelvrokonságot. A gond az, hogy nemcsak Magyarországon, hanem világszerte erősödik a tudományellenesség sokan az ezotéria, az áltudományok és a konteók, az összeesküvés-elméletek felé fordulnak.